

Т. О. ЗАКУСИЛОВА

аспірант
Класичний приватний університет**ДИНАМІКА СФОРМОВАНOSTІ ОСНОВ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ
МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ СЕСТЕР
У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ**

У статті узагальнено результати сформованості основ професіоналізму майбутніх медичних сестер на різних етапах експерименту; виокремлено показники сформованості професійних цінностей майбутніх медсестер; здійснено порівняльну характеристику впливу традиційних та інтерактивних методів навчання на формування основ професіоналізму майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки.

Ключові слова: медична сестра, професіоналізм, розвиток, сестринська справа, фахова підготовка, формування, цінності.

Професіоналізм медичних сестер в епоху технологізації їх повсякденної практичної діяльності набуває нового сенсу та перспектив, водночас залишаючись важливим моральним чинником професійної співпраці з лікарем та взаєморозуміння з колегами й пацієнтами. У “Концепції розвитку вищої медичної освіти” [4] наголошено, що розвиток та реформування національної системи охорони здоров’я потребує підготовки нового покоління висококваліфікованих медичних працівників, готових до участі у зціленні та забезпеченні активного довголіття пацієнтів.

Медична сестра сьогодні – це висококваліфікований фахівець, здатний виконувати лікувально-профілактичні завдання, розробляти план заходів із реалізації сестринської допомоги, оцінки ефективності надання допомоги, здатний організувати заходи з надання невідкладної долікарської допомоги, профілактики захворювань. Завданням її є зменшення важких і неадекватних реакцій, створення в пацієнта розумного ставлення до хвороби, яке забезпечить найкраще виконання лікувального режиму [1, с. 20].

Проблеми професійної підготовки майбутніх медичних працівників розглядали В. Аверін, В. Бабаліч, М. Лісовий, З. Шарлович, Ю. Ющенко та ін. Питання професіоналізму висвітлено в працях українських (І. Нинюк, Н. Гузій та ін.) та зарубіжних учених (Є. Зеєр, Є. Климов, А. Маркова та ін.).

Метою статті є узагальнення результатів діагностики сформованості основ професіоналізму майбутніх медичних сестер на різних етапах експерименту.

Із метою визначення індивідуальної стратегії подальшого креативного розвитку майбутніх медичних сестер було проведено тренінг з метою опанування студентами креативних умінь за такими напрямками [2].

– розвиток клінічного і творчого мислення (вправи “Клінічні ситуації”, “Асоціації”, “Причини й наслідки”);

- командна творчість (студентські проекти, презентації, дискусії, консультації);
- креативне вирішення проблем (вправи “Позитивні прогнози”, “Зцілюємо емпатійним ставленням”);
- творчі складники професіоналізму медичної сестри (вправи “Діалог”).

За результатами тренінгу проведено “круглий стіл”, під час якого учасники формувального етапу педагогічного експерименту висловлювалися з приводу проведених форм роботи, вносили власні рекомендації щодо формування основ професіоналізму майбутніх медичних сестер, окреслювали шляхи творчої самореалізації та професійного зростання.

У процесі анкетування встановлено, що серед викладачів, які брали участь у констатувальному експерименті, 28% респондентів у переліку життєвих цінностей медичної сестри визначили професіоналізм на 1–5 місця (табл. 1).

У системі життєвих цінностей 55% респондентів поставили медсестринський професіоналізм у позицію від 6 до 10 (25% викладачів – з повними уявленнями про професіоналізм медсестри, 24% – неповні уявлення, 6% викладачів – фрагментарні уявлення).

Таблиця 1

**Медсестринський професіоналізм
у системі цінностей викладачів-учасників експерименту, %**

Місце творчості в системі цінностей	Відсотки	Знання про медсестринський професіоналізм		
		Повні	Неповні	Фрагментарні
11–15	17	5	7	5
6–10	55	25	24	6
1–5	28	15	9	4

Серед 17% опитаних, які за результатами тестування не надавали професіоналізму першочергового значення, 5% засвідчили повні уявлення про медсестринський професіоналізм, 7% викладачів – неповні, 5% респондентів – фрагментарні уявлення про професіоналізм медсестри (табл. 2).

Таблиця 2

**Медсестринський професіоналізм
у системі цінностей майбутніх медичних сестер, %**

Місце творчості в системі цінностей	Відсотки	Знання про професіоналізм медсестри		
		Повні	Неповні	Фрагментарні
11–15	42%	0	19	23
6–10	30%	16	8	6
1–5	27%	8	14	5

Як бачимо, показники оцінної шкали щодо взаємозв'язку ціннісного ставлення до професіоналізму медсестри та уявлень про нього, отримані під час тестування студентів, суттєво відрізнялися від отриманих у результаті тестування викладачів. Оскільки здатність до глибокого клінічного

мислення сприяє формуванню в майбутніх медичних сестер здібності виявляти проблеми, на констатувальному етапі експерименту (в результаті тестування) було визначено рівень сформованості цієї здібності в студентів (табл. 3).

Таблиця 3

**Рівень сформованості основ професіоналізму
майбутніх медичних сестер на констатувальному етапі
педагогічного експерименту, %**

Рівень	1 курс	2 курс	3 курс	4 курс
Високий	5	12	21	34
Середній	38	40	42	46
Низький	57	48	37	20

Найбільша кількість майбутніх медичних сестер з високим рівнем здібності виявляти проблеми спостерігалася в студентів на 4-му (34%) і 3-му (21%) курсах. Найменша кількість (12% і 5%) майбутніх лікарів з високим рівнем здібності виявляти проблеми спостерігалася відповідно на 2-му і 1-му курсах.

Результати, отримані в процесі діагностики складників професіоналізму майбутніх медичних сестер, забезпечили можливість поетапного конструювання процесу формування основ професіоналізму майбутніх медичних сестер у студентів-медиків, визначили спрямованість на професійну діяльність, пізнання феномена медсестринського професіоналізму, розвиток клінічного мислення, визначення індивідуального шляху професійного самовдосконалення.

Під час педагогічного експерименту акцентувалося на усвідомленні та розвитку професійних здібностей майбутніх медичних сестер та здатності до рефлексії. Під час експерименту в педагогічний процес було внесено певні зміни. Так, в освітній процес коледжу впроваджено авторські спецкурси “Основи професіоналізму фахівця сестринської справи” й “Майстерність та професійне натхнення медичної сестри” [3], результативність яких підтвердилася позитивними змінами в рівнях сформованості основ професіоналізму в майбутніх медичних сестер в експериментальних групах.

Із метою вдосконалення й коригування процесу підготовки фахівців сестринської справи розроблено методичні рекомендації для викладачів коледжу щодо формування основ професіоналізму майбутніх медичних сестер на основі впровадження інтерактивних форм і засобів формування в майбутніх фахівців сестринської справи клінічного мислення та культури професійного спілкування, що суттєво впливають на підвищення ефективності фахової підготовки майбутніх медичних сестер.

На позитивну динаміку змін у формуванні основ професіоналізму майбутніх медичних сестер суттєво вплинуло впровадження інноваційних педагогічних технологій, інтерактивних методів навчання (табл. 4).

Порівняльна характеристика впливу традиційних та інтерактивних методів на формування основ професіоналізму майбутніх медичних сестер

Показники	Традиційні методи	Інтерактивні методи
Здатність до глибокого клінічного і творчого мислення	42	58
Творча усвідомленість професійних знань	37	63
Прагнення до новизни, медичних інновацій	32	68
Здібність генерувати нові ідеї щодо лікування і профілактики хвороб	44	56
Здатність до прогнозування перебігу хвороби пацієнта	46	54
Усвідомлена потреба в професійній самореалізації в лікарській діяльності	37	63
Сформована система деонтологічних цінностей	48	52
Самотивація свого творчого розвитку як лікаря	22	78
Високий рівень культури спілкування та професійного діалогу	42	58

Основними показниками сформованості основ професіоналізму майбутніх медичних сестер вважаємо: усвідомлення основних понять з курсів “Основи медсестринства”, “Громадське здоров’я і громадське медсестринство”, “Медсестринська етика та деонтологія”; розуміння сутності понять “професіоналізм медичної сестри”, “медсестринська майстерність”, “професійне натхнення”; оволодіння практичними навичками, необхідними для професійної діяльності фахівців сестринської справи; сформованість почуття високої відповідальності та усвідомленої готовності до виконання професійних функцій та обов’язків; сформованість умінь чітко і вправно виконувати функції, завдання професійної діяльності; дотримуватися приписів лікаря; чемно й толерантно ставитися до пацієнтів.

Було внесено зміни до організації позааудиторної роботи майбутніх медичних сестер, підтвердженням чого стали проведені для викладачів коледжу семінари (психолого-педагогічний – “Педагогічні технології формування основ професіоналізму майбутніх медичних сестер”, і методичний – “Професійно орієнтоване освітнє середовище як умова формування основ професіоналізму майбутніх медичних сестер”); для студентів – професійно спрямований літературний вечір “Бути щасливим щастям інших” (присвячений життєво-професійному подвигу хірурга М. І. Пирогова) та науково-практична конференція “Життя під знаком милосердя” (присвячена діяльності засновниці медсестринства Флоренс Найтінгейл); диспут на тему “Медична сестра: професія чи покликання?”; конкурси медсестринської майстерності.

Отримані в результаті формувального етапу педагогічного експерименту дані дають можливість визначити рівні сформованості основ професіоналізму майбутніх медичних сестер у групах (ЕГ і КГ) за результатами проведеної експериментальної роботи. Завдяки формувальним заходам по-

зитивною виявилася динаміка рівня сформованості складників професіоналізму в майбутніх медичних сестер в експериментальній (табл. 5).

Таблиця 5

Рівень сформованості в майбутніх медичних сестер складників професіоналізму на контрольному етапі педагогічного експерименту, %

Рівень	2 курс, КГ	2 курс, ЕГ	3 курс, КГ	3 курс, ЕГ	4 курс, КГ	4 курс, ЕГ
Високий	35	42	39	44	42	44
Середній	47	51	52	53	53	56
Низький	18	7	9	3	5	0

У процесі дослідження виявлено, що ефективності процесу формування складників професіоналізму в майбутніх медичних сестер сприяло застосування інтерактивних методів, спрямованих на розвиток клінічного мислення.

Висновки. Отже, у процесі підготовки майбутніх фахівців сестринської справи надзвичайно важливим є пошук нових шляхів формування професіоналізму майбутніх медичних сестер, зокрема засобами інноваційних педагогічних технологій, що відкриває перспективи для нових досліджень.

Список використаної літератури

1. Андреева Н. В. Какой должна быть медсестра? / Н. В. Андреева // Сестринское дело. – 2005. – № 5. – С. 18–20.
2. Грецов А. Г. Тренинг креативности для старшеклассников и студентов / А. Г. Грецов. – Санкт-Петербург : Питер, 2007. – 208 с.
3. Закусилова Т. О. Майстерність та професійне натхнення медичної сестри. Програма з підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня “молодший спеціаліст” напряму підготовки 5.12020101 “Сестринська справа” / Т. О. Закусилова. – Запоріжжя, 2015. – 17 с.
4. Концепція розвитку вищої медичної освіти : Наказ Міністерства охорони здоров'я України та Академії медичних наук України від 12.09.2008 р. № 522/51 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mozdocs.kiev.ua/view.php?id=12141>.

Стаття надійшла до редакції 01.02.2017.

Закусилова Т. А. Динамика сформированности основ профессионализма будущих медицинских сестер в процессе профессиональной подготовки

В статье обобщены результаты сформированности основ профессионализма будущих медицинских сестер на разных этапах эксперимента; выделены показатели сформированности профессиональных ценностей будущих медсестер; осуществлена сравнительная характеристика влияния традиционных и интерактивных методов обучения на формирование основ профессионализма будущих медицинских сестер в процессе профессиональной подготовки.

Ключевые слова: медицинская сестра, профессионализм, развитие, сестринское дело, профессиональная подготовка, формирование, ценности.

Zakusilova T. Dynamics of the Formation of the Foundations of the Professionalism of Future Nurses in the Process of Vocational Training

The results of the formation of the basics of the professionalism of future nurses at different stages of the experiment are summarized; indicators of the formation of professional values of future nurses. A comparative analysis of the impact of traditional and interactive teaching methods on the formation of the basics of the professionalism of future nurses in the

process of professional training. In order to improve and adjustment process of training specialists Nursing developed guidelines for teachers college on laying the foundations of professionalism future nurses through the introduction of interactive forms and means of formation of future professionals of nursing clinical thinking and culture of professional communication that significantly affect the efficiency of professional training future nurses.

On the positive dynamics of change in shaping the future foundations of professional nurses significantly influenced the introduction of innovative teaching technologies, interactive teaching methods. The professionalism of nurses in the era technologizing their daily practice takes on new meaning and perspective, while remaining important moral factor of professional cooperation with doctors and understanding with colleagues and patients. The study found that the efficiency of the components forming future professional nurses contributed to the use of interactive methods aimed at developing clinical thinking.

The results obtained during diagnostic components of future professional nurses provided the opportunity to design a phased process of laying the foundations for future professional nurses in medical students identified the focus on professional activities, knowledge of the phenomenon of nursing professional development of clinical thinking, determining the way individual professional self.

Key words: *nurse, professionalism, development, nursing, vocational training, formation, values.*